

Ο «ερμηνευτικός πλουραλισμός» στη Βυζαντινή φιλοσοφία

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Δρ. Ιωάννης Ν. Λίλης Λέκτορας Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2aJPjKL>]

Βέβαια ο Σινιόσογλου εντοπίζει «ερμηνευτικό πλουραλισμό» και μετά την επίσημη καθιέρωση του χριστιανισμού, αλλά ως ένα σημείο και μόνο «έως την Ε΄ Οικουμενική Σύνοδο (553)»[25], εννοώντας ότι μέχρι τότε υπήρχαν φιλόσοφοι όπως π.χ. ο Πρόκλος ή ο Σιμπλίκιος, οι οποίοι φιλοσοφούσαν σταθερά χωρίς επηρεασμούς από το Χριστιανισμό.[26]

Γιατί θεωρεί ο Νικήτας Σινιόσογλου το 553 μ.Χ. ως το χρονικό όριο για την παντελή εξαφάνιση της κανονικής φιλοσοφίας; Γιατί, κατά τη γνώμη του, τότε ο Στέφανος, ένας εκ των τελευταίων Σχολαρχών της Αλεξανδρινής Σχολής, γράφει για πρώτη φορά σχόλια στο *Περί Ψυχής* του Αριστοτέλη με την σημείωση του «σὺν Θεῷ, φαινόμενο πὸν παραπέμπει σὲ ἰσλαμικὰ μοντέλα θεολογικῆς ἐρμηνείας μᾶλλον, παρὰ σὲ νεοπλατωνικὰ»,^[27] ενέργεια που δεν μπορούσε να συμβεί τόσο καθαρά μέχρι τότε. Οι φιλόσοφοι μέχρι τότε ακόμα και όταν αγαπούσαν τη χριστιανική εκκλησία, δεν τολμούσαν να εκφράσουν σε φιλοσοφικό τους κείμενο την έκφραση *συν Θεῷ*. Από εκεί και πέρα, κατά το Νικήτα Σινιόσογλου, η φιλοσοφία εξαφανίζεται και γίνεται καθαρή θεολογία, καθώς ο Χριστιανισμός επικρατεί κυριαρχικά παντού.

Ἐχω την εντύπωση πως εδώ χρειάζεται μια διορθωτική διευκρίνιση. Κατά τη γνώμη μου «τα νεοπλατωνικά μοντέλα φιλοσοφικής γραφής και αναζήτησης», όπως τα χαρακτηρίζει ο Νικήτας Σινιόσογλου, δεν μπορούν ούτε και αυτά να θεωρηθούν μοντέλα καθαρῶς φιλοσοφικά, όπως εκείνα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, γιατί βρίσκονται εκτός αρχαίας Αθήνας, ως πόλης - κράτους. Ο Σινιόσογλου πιστεύει πως η προαναφερθείσα «μετάβαση από την (νεο) - πλατωνική αναζήτηση της *ορθότητας των ονομάτων* (Πλάτων) στην επιβολή ενός ερμηνευτικού καθεστώτος που ο Ψελλός ονόμαζε *ορθότητα των δογμάτων*» συνέβη «κατά τη μετάβαση από την ύστερη αρχαιότητα στο Βυζάντιο»,^[28] (περίπου 3^{ος} και 4^{ος} αιώνας μ.Χ.) όπως το διατυπώνει με πλήρη σαφήνεια. Η άποψη του είναι πολύ σωστή - άλλωστε έχει ως αφετηρία τις παρατηρήσεις του Jurgen

Habermas στην θεωρία της ισχύος Hannah Arendt[29] – όμως, κατά τη γνώμη μου τοποθετείται σε λάθος εποχή. Πρέπει να τοποθετηθεί στη μετάβαση από την κλασική αρχαιότητα στην ελληνιστική εποχή (περίπου 3^{ος} αιώνας π.Χ.), γιατί τότε έγινε η αλλαγή των φιλοσοφικών όρων, καθώς έφυγαν από την αρχαία κλασική Αθήνα. Τότε άλλαξε και η ζωή των αρχαίων Ελλήνων γιατί εξαφανίζεται η πόλη – κράτος και έρχεται η αυτοκρατορία, στην οποία θα γεννηθεί αργότερα και θα ευδοκιμήσει η χριστιανική θεολογία. Ο Ν. Σινιόσογλου άλλωστε το τονίζει πως πρόκειται για προσωπική του άποψη.[30] Επειδή ο Σινιόσογλου τοποθετεί ως κρίσιμη στιγμή την εποχή μεταξύ ύστερης αρχαιότητας και Βυζαντίου, θεωρεί πως για να είναι κάτι ως πραγματική φιλοσοφία αρκεί μόνο να έχει «αβίαστο φιλοσοφικό λόγο» και να αναπτύσσεται «για την επικοινωνία και την ορθολογική συναίνεση» με «ερμηνετικό πλουραλισμό»[31]. Τα συγκεκριμένα όμως στοιχεία δεν αρκούν για να χαρακτηριστούν ως «Φιλοσοφία», αλλά πρέπει απαραίτητως να συνδεθούν με την πολιτική ζωή της αρχαίας Αθήνας ως πόλης – κράτους, γιατί η φιλοσοφία ευθύνεται για τη γέννηση και την ανάπτυξη της ίδιας της πόλεως – κράτους, μόνο της Αθήνας.

[Συνεχίζεται]

[25] Σινιόσογλου ο.π., σελ. 47.

[26] Σινιόσογλου, σελ. 63 – 64.

[27] Σινιόσογλου, σελ. 64.

[28] Σινιόσογλου, σελ. 47.

[29] Σινιόσογλου, σελ. 47.

[30] Σινιόσογλου, σελ. 47.

[31] Σινιόσογλου, σελ. 47.

<http://bitly.com/2aRjC97>